

27 Απριλίου 2022

Ιωάννης Μακρυγιάννης, ο «αγράμματος δάσκαλος»

Επιστήμες / Ιστορία

Βασίλειος Χάδος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Πολιτισμού - Πemptουσία

Ο Μακρυγιάννης. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

Ο Ιωάννης Μακρυγιάννης (Κροκύλειο Φωκίδας, 1797 - Αθήνα, 27 Απριλίου 1864) ήταν ένας από τους κορυφαίους αγωνιστές του '21, πολιτικός και συγγραφέας των περίφημων «Απομνημονευμάτων» του.

Γεννήθηκε στα 1797 στο Αβορίτι της Δωρίδας από φτωχούς γονείς. Το πραγματικό του οικογενειακό όνομα ήταν Τριανταφύλλου. Κατά τη διάρκεια του αγώνα τον αποκαλούσαν «Μακρυγιάννη» για το ψηλό του ανάστημα, όνομα που το κράτησε και με αυτό παρέμεινε στην ιστορία. Το 1820 ξεκίνησε την ένοπλη αγωνιστική σταδιοδρομία του ως αγωνιστής της Επανάστασης. Ιστορική για τα αποτελέσματά της, ήταν η μάχη που έδωσε στους Μύλους της Λέρνης, όπου ο Ιμπραήμ Πασάς υπέστη πανωλεθρία και αναγκάστηκε να υποχωρήσει (Ιούνιος 1825).

Ένα χρόνο αργότερα, όταν ο Κιουταχής κατέλαβε την Αθήνα, ο Μακρυγιάννης οχυρώθηκε στον Σερπετζέ (Ωδείο Ηρώδη του Αττικού) και αντέταξε σθεναρή αντίσταση. Κατά τη μάχη του Σερπετζέ μετά από φοβερό αγώνα κατόρθωσε να αποκρούσει τους επιτιθέμενους και να σώσει την Ακρόπολη. Κατά την περίοδο της αντιβασιλείας του Όθωνα ο Μακρυγιάννης κατηγορούσε την κυβέρνηση ως απολυταρχική και ζητούσε Σύνταγμα. Το 1840 άρχισε να οργανώνει τον αγώνα υπέρ της επιβολής του Συντάγματος και πρωτοστάτησε στην επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843 για την παραχώρησή του από τη βαυαρική δυναστεία.

Εκτός όμως από τις ηρωικές του πράξεις και το παράδειγμά του αυτός ο μεγάλος

Έλληνας κληροδότησε στις νεότερες γενιές ένα αθάνατο μνημείο ύφους, ήθους, λόγου και περιεχομένου, τα Απομνημονεύματά του, τα οποία δημοσίευσε το 1907 ο Γιάννης Βλαχογιάννης. Άλλο γνωστό και συζητημένο έργο του Μακρυγιάννη είναι το «Οράματα και θάματα» που αρχίζει να γράφεται μερικούς μήνες ύστερα από τα Απομνημονεύματα.

Ο Κωστής Παλαμάς μίλησε για το έργο του: «ασύγκριτο στο είδος του, αριστούργημα του αγράμματος, μα γερού και αυτόνομου μυαλού», ο Γιώργος Σεφέρης τον αναδεικνύει ως έναν από τους κορυφαίους νεοέλληνες πεζογράφους, ενώ ο Λίνος Πολίτης θα σημειώσει: «Ο λόγος του είναι ολότελα λαϊκός, δίχως ίχνος λόγιας επίδρασης, με τη ζωντάνια της προφορικής ομιλίας και με τη θέρμη ενός ανθρώπου που δεν είναι μονάχα αυτόπτης αλλά και πρωταγωνιστής των γεγονότων που ιστορεί. Το ζωηρά προσωπικό αυτό ύφος ταιριάζει απόλυτα με την έντονη και ιδιόρρυθμη προσωπικότητά του, που αγανακτεί και αντιτάσσεται σε κάθε πράξη αυθαιρεσίας ή συμβιβαστικού καιροσκοπισμού. Τα *Απομνημονεύματα* είναι η πιο έγκυρη αποτύπωση του ήθους των αγωνιστών του Εικοσιένα· είναι συνάμα και το μοναδικό ίσως κείμενο που δίνει, σε τόσο συνθετική μορφή, ανόθευτη τη λαϊκή γλώσσα.» (Λίνος Πολίτης, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1998 (9η έκδ.), 169-170.)

Ο Μακρυγιάννης είναι ο πιο σημαντικός πεζογράφος της νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας, αν όχι ο πιο μεγάλος, γιατί έχουμε τον Παπαδιαμάντη. Η γοητεία του έργου και η λεβεντιά της πατριωτικής ψυχής του είναι αξεπέραστα στοιχεία της προσφοράς από τον «αγράμματο δάσκαλο», όπως τον ονόμασε ο Σεφέρης.

Ακολουθεί απόσπασμα από τα «Απομνημονεύματα»:

«Ο περίφημος Ναπολέων, ο βασιλέας της Γαλλίας, οπού τίμησε την αντρεία και την σοφία του πολέμου κι' από μικρός άνθρωπος έγινε αυτοκράτορας, βασιλέας απολέμηστος ο Χάρος τον σκότωσε με χωρίς ντουφέκι και σπαθί, και κατέβηκε εις τον Άδη με φόρεμα εννιά πήχες πανί. Όλος ο κόσμος δεν τον χώραγε, όλα τα πλούτη του κόσμου δεν του φτάναν, εννιά πήχες πανί του έφτασε και του περίσσεψε. Εις τον Άδη κατέβηκε με το ίδιο φόρεμα κι' ο βασιλέας της Ρουσίας ο Αλέξανδρος και χαιρετιώνται οι δυο βασιλείς «Τι έλεγες, βασιλέα Αλέξαντρε, δεν θα πέθαινες και να 'ρθης εδώ σε τούτην την ζωήν ντυμένος μ' αυτό το φόρεμα; Πού 'ναι τα παράσημά σου; Πού 'ναι η μεγάλη σου στολή; Πού οι καναπέδες οι χρυσοί; Πού οι κόλακες να μας λένε μυθολογίες και να τους πιστεύωμεν και να χάνωμεν την δικαιοσύνην εις την ανθρωπότη και να τρώμεν τους τίμιους ανθρώπους ζωντανούς και τους άτιμους να τους πιστεύωμεν και να

τους δοξάζωμεν; Και να μας τυφλώνουν αυτείνοι οι απατεώνες, να χάνωμεν την δικαιοσύνη και να μας αναθεματούν όλοι οι αθώοι ότι τους φάγαμεν ζωντανούς και ότι τους αφίναμεν νηστικούς, ξυπόλυτους και γυμνούς;

Κ' εδώ οι δίκαιοι βασιλείς, οι αληθινοί φιλόσοφοι είναι ντυμένοι λαμπρά και οι άδικοι γυμνοί από τον Θεόν, τον δίκαιον βασιλέα του παντός, οργισμένοι κι' από τους ανθρώπους κι' αναθεματισμένοι. Ότι όποιον αδικάς τιμή, ζωή και λευτεριά και δεν τον αφίνεις 'σ την προσωρινή ζωή να ζήση ως άνθρωπος, αυτός σ' αναθεματάγει, δεν σε συχωράγει. Όσο τα θυμήθης εσύ, Ναπολέων, αυτά οπού μου τα λες και με συμβουλεύεις τώρα, άλλη τόση προσοχή είχα κ' εγώ κι' όλοι οι όμοιοί μας. Όσο πιστεύουν τους κόλακες κι' απατεώνες, τους γλυκόγλωσσους, οι βασιλείς κ' οι άλλοι σημαντικοί, του διαβόλου το φόρεμα θα φορέσουν κ' εκείνοι. Πάμε, Ναπολέων, να ιδούμεν τους παλιούς τους Έλληνες εις το μέρος οπού κατοικούνε, να 'βρούμε τον γέρο Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Θεμιστοκλή, τον λεβέντη Λεωνίδα και να τους ειπούμεν τις χαροποιές είδησες, ότι αναστήθηκαν οι απόγονοί τους, οπού ήταν χαμένοι και σβυσμένοι από τον κατάλογον της ανθρωπότης. Αυτείνοι οι αγαθοί και οι δίκαιοι, το φως της αλήθειας, οι γενναίοι 'περασπισταί της λευτεριάς, με πατριωτισμόν, με καθαρή αντρεία, μ' αρετή κι' όχι δόλον κι' απάτη επλούτηναν την ανθρωπότη από αυτά κι' αν ήταν αυτείνοι φτωχοί εις τα προσωρινά και μάταια, είναι πλούσιοι πολύ εις τα 'στορικά του κόσμου.

ΑΡΧΕΙΟΝ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

(Περιέχων τὰ ἱστορικὰ ἔγγραφα)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ

1907

Δι' αυτούς ήταν τα έργα τους αγώνες της αρετής. Δια τούτο θέλησε ο Θεός ο δίκιος κι' ανάστησε και τους απογόνους τους, οπού ήταν χαμένη τόσοι αιώνες η πατρίδα τους, Και δια να θυμώνται πίστη, ο Θεός ο αληθινός τους ανάστησε ξυπόλυτους γυμνούς, νηστικούς, δεμένα τα ντουφέκια τους με σκοινιά, τα καλά τους τα σύναζε ο Τούρκος κάθε καιρόν οι περισσότεροι πολεμούσαν με τα ξύλα και χωρίς τ' αναγκαία οι Τούρκοι ήταν πλήθος και γυμνασμένοι οι δυστυχείς Έλληνες

ολίγοι κι' αγύμναστοι νίκησαν τον δικόνε μας τον σύντροφον, τον Γκραν Σινιόρε. Τους κατάτρεξαν οι Ευρωπαϊγοί τους δυστυχείς Έλληνες. Εις τις πρώτες χρονιές εφόδιαζαν τα κάστρα των Τούρκων τους κατάτρεχαν και τους κατατρέχουν ολοένα δια να μην υπάρξουν. Η Αγγλία τους θέλει να τους κάμη Άγγλους με την δικαιοσύνην την αγγλική, καθώς οι Μαλτέζοι ξυπόλυτους και νηστικούς, οι Γάλλοι Γάλλους, οι Ρούσσοι Ρούσσους κι' ο Μετερνίκ της Αούστριας Αουστριακούς κι' όποιος τους φάγη από τους τέσσερους. Και τους λευτερώνουν χερότερα κι' από τους Τούρκους. Και οι τέσσεροι καλά φρονούν, όμως να ιδούμεν τι λέγει κι' αυτός ο μάστορης ο Γερόθεος Δια να βγούνε εις την κοινωνία του κόσμου δεν εβήκαν μόνοι τους, τους προστατεύει αυτός ο δίκιος και παντοτινός βασιλέας.

Ο Καραϊσκάκης και ο Μακρυγιάννης στην Ακρόπολη των Αθηνών σε ελαιογραφία του Θεόδωρου Βρυζάκη.

Αυτός, ο δίκιος Θεός όποιος τους κιντυνέψη, θα τον φάγη το δικέφαλον αυτός είναι ο 'περασπιστής των αθών και των αδύνατων. Εσύ, Κύριε, θ' αναστήσης τους πεθαμένους Έλληνες, τους απογόνους αυτεινών των περίφημων ανθρώπων, οπού στόλισαν την ανθρωπότη μ' αρετή. Και με την δύναμή σου και την δικαιοσύνη σου θέλεις να ξαναζωντανέψης τους πεθαμένους και η απόφασή σου η δίκια είναι να ματαειπωθή Ελλάς, να λαμπρυθή αυτεινή και η θρησκεία του Χριστού και να υπάρξουν οι τίμιοι και οι αγαθοί άνθρωποι, εκείνοι οπού 'περασπίζονται το δίκιον και οι ανθρωποφάγοι ο Άδης θα τους ρουφήση και οι άνθρωποι οι τίμιοι θα τους αναθεματούν κατά τα έργα τους και οι προδότες της πατρίδος και οι αγορασμένοι κακόν μπελά να τους δώσης και συντρόφους του Κάγην να τους κάμης. Με την βοήθεια του Θεού, αυτό κ' έγινε. Οι ξυπόλυτοι και οι γυμνοί τα σπαθιά των Τούρκων τα ντιμισκιά τα πήραν αυτεινοί οι ολίγοι με τις μαχαιρούλες, τα φλωροκαπνισμένα τους ντουφέκια τα πήραν μ' εκείνα οπού 'ταν δεμένα με σκοινιά, τους πήραν και τους ζαιρέδες κι' όλα τ' αναγκαία του πολέμου. Οι ανθρωποφάγοι φτόνησαν αυτό και μας έσπειραν την αρετή τους, διχόνιοι, φατρία, κατασκοπεία, τις ακαθαρσίες τις δικές τους, κ' έφκειασαν την πατρίδα μας παλιόψαθα με τα φώτα του Φαναργιού, με την αρετή της Κεφαλλωνιάς, με τον μαθητή του Αλήπασσα, με τον μέγα φιλόσοφον των Κορφών.

Τώρα, αφού μας γύμνωσαν από την αρετή και πατριωτισμόν και ταλαιπωρούνε όλους τους αγωνιστάς και χήρες των σκοτωμένων κι' αρφανά τους κι' όσους θυσιάσαν το δικόν τους δια την λευτεριά της πατρίδας, μας λένε ανάξιους της λευτεριάς, κι' ο ψευτογιατρός των Καλαβρύτων ο Ζωγράφος λέγει εις την προκήρυξή του ότι οι αγωνισταί είναι λησταί. Αυτός είναι σωτήρας! Τοιούτως συσταίνουν τους αγωνιστάς. Γενναίγοι προπατέρες, Μιλτιάδη, Θεμιστοκλή, Αριστείδη, Λεωνίδα κ' επίλοιποι γενναίγοι άντρες, μην περηφανεύεστε οπού κάμετε τόσα μεγάλα και γενναία κατορθώματα και σας εγκωμιάζουν όλος ο κόσμος δεν τα κάμετε εσείς μόνοι σας οι στρατιωτικοί και οι πολιτικοί σας βοηθούσαν, σας βοηθούσαν οι φιλόσοφοι μ' αρετή, με φώτα πατριωτικά. Εκείνοι είχαν αρετή και φώτα, εσείς γενναιότητα και καθαρόν πατριωτισμόν. Και δι' αυτό δοξαστήκετε.

Ο στρατηγός Μακρυγιάννης. Ελαιογραφία (Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο)

Να είχατε πολιτικόν τον Μαυροκορδάτο, να είχατε τον Κωλέτη, να είχατε τον Ζαΐμη, τον Μεταξά κι' άλλους τοιούτους, να θέλουν άλλος την Αγγλία, άλλος την Γαλλία, άλλος την Ρουσσία, άλλος την Αούστρια κι' άλλος την Μπαυαρία και να κάνουν χιλιάδες αντενέργειες και συχνούς εφύλιους πολέμους, κι' όσους θέλαν να βαστήξουν την πατρίδα, όταν οι Τούρκοι την κιντύνευαν, ζητούσαν να τους

σκοτώσουν με τις αντενέργειές τους και τους σκότωσαν και χάθη όλο τ' άνθος των Ελλήνων εις τους εφύλιους πολέμους. Σήμερα ξαναγεννιέται η πατρίδα κι' αναστένεται, οπού ήταν τόσο καιρό χαμένη και σβυσμένη. Σήμερα αναστένονται οι αγωνισταί, πολιτικοί, θρησκευτικοί και στρατιωτικοί, ότι ήρθε η λευτεριά μας, οπού αποκτήσαμεν με την δύναμη του Θεού. Δόξα να 'χη το πανάγαθό σου όνομα, Κύριε, παντοδύναμε, πολυέλεγε, πολυέσπλαχνε!»

%lllakkaiimmakkkrihhggga%

<https://bit.ly/36TEU2W>